

Ruh – bigünä

Category: Ertekiler, Filosophiýa, Kitapcy

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Ruh – bigünä RUH – BIGÜNÄ

Türkmeniň ruhy. Ol türkmeniň süňňünden syzyp ýene-de süňňüne siňmeli gudrat.

Dünýä halklarynyň arasynda öz milletiniň, dürli milletleriniň ruhuna gös-göni täsirini ýetirýän namalaryň dürli at bilen döredilendiginden-de, olaryň döreýiş taryhyndan-da, olaryň käbiriniň asyrlarboýy tараşlanyp gelýändiginden-de, käbiriniň bolsa, belli bir möwritden soň unudylandygyndan-da habarym bar. Şolara gaýtalap-gaýtalap ser salýan welin, özüni erkana saýan iliniň belent ruhunyň bolandygy aýan bolýar. Diýmek, özbaşdak, erkana ýaşamak üçin belli bir maksadyň, syýasatyň, ykdysadyýet zerurlygy ýaly, belent ruham gerek.

Ebedi gudratlar, öz kökünü bir ýa-da birnäçe özbaşdak milletiň özüne laýyk guran durmuşyna iňňän berk we çuňňur urup döreýär. Özbaşdak milletiň özüne laýyk durmuşy doly gurandygy mälim bolýança, ebedi gudratlar gutarnykly döräp bilmeýärler. Sebäbi olar durmuşa laýyk döreýärler. Durmuşa laýyk dörän gudrat ebedi bolup biler. Güýç bilen, hile bilen, baýlyk bilen, aldaw bilen döredilen gudratlaryň ömri kelte. Ene topragyň üstünde Gün, howa, ot, çyg baky. Şu bakyýalardan ynsan ruhy gözbaş alýar. Şonuň üçin ynsan ruhy hem baky.

Türkmeniň ruhy beýleki milletleriň ruhy bilen bagly. Sebäbi türkmenem ynsan çagasy. Emma her bir millete Güňüň, howanyň, oduň, çygyň täsiri dürli-dürli. Sebäbi olar hemme millete deň-derejede paýlanmadyk. Ine, şu hakykat bolsa, her milletiň özüne mahsus ruhunyň bolmalydygyny tekrarlaýar.

Türkmene ot, howa, Gün eli açyklyk bilen paýlanypdyr. Diýmek, türkmeniň ruhunda adyllyk bilen berlen howa, ot, Gün ýaly bakyýalyklaryň baýlygu saklanýar. Diýmek, türkmeniň ruhuna Gün ýaly nuranalyk, açyklyk, salyhatlylyk, ot ýaly ýitilik, howamyz ýaly ümür-dumansyzlyk, giň göwrümlilik mahsus. Diýmek, türkmene çigrekläp ýörmek mahsus däl. Türkmene şeýle

bakyýalyklaryň berlendigi üçin, onuň bahasyz bedew aty, halysy, goşa tarly dutary bar. Bedew at, haly, dutar türkmeniň ruhundan dörän. Olar hem türkmeniň tebigatynyň bakylyklary ýaly, ruha täsir edip duran gözelligiň nusgalary.

Türkmeniň paýyna aşa guraksy tebigat düşüpdür. Şular ýaly bakyýalyklaryň hem ruha täsir edýändigini unudylmasa gowy.

Türkmeniň ruhuna Garagum çöli, derýalarymyz, daglarymyz, düzlerimiz, ene topragymyzyň göwsünden öňän baýlyklarymyz örän ýiti täsir edýär.

Türkmeniň ruhuny gaýtadan galkyndyrmakda şu aýdylan bakyýalary we gözelligiň nusgalaryny sadadan inçe, çeper, täsirli beýan edip bilsek, milliligimiz ap-aýdyň bolar.

Türkmen ruhunyň doly we dogry wagyz edilmegi üçin, taryhymyza, geçmişimize iňňän berk nazar aýlamak zerurlygy ýüze çykýar. Hemme milletiň-de taryhy ajaýyp. Ýöne taryhyň gatlarynyň her bir düzgüni özüne peýdaly gatyny ulanýar. Bu hadysa adamzat durmuşynda adata öwrüldi. Bu adatyň üýtgejegini-de, üýtgemejegini-de hiç kim aýdyp bilmeýse gerek. Şonuň üçinem bu babatda türkmeniň diňe gadymdygyny aýan edýän taryhy subutnamalar ulanylsa, paýhaslylyk etdigimiz bolardy. Taryhy geçmişimizdäki gercek şahslary Arşa göterip, geçmişiň diňe üstünliklerini saýlap, olary romantik arzuw-isleglere gaplap, ertekilere, rowaýatlara aşa üns berip, olary halka wagyz etmek ýaly meýillere örän seresaply çemeleşilse ýagşy.

Ýokarda ady agzalan bakyýalar bilen bir hatarda, şu günüň kyssasyna-da, hakykatyna-da üns berilse göwnemakul bolar. Il-güne şu günüň üstünligi, şatlyk-gaýgysy gerek. Ata Watanyň süňňüň bilen söýmek, jany sag, uzak ýaşamak, birek-biregi söýmek, sylamak, maşgalaňy agzybir saklamak, öz halaýan hünäriňe eýe bolup, arassalyk bilen arkaýyn zähmet çekip, bol-elin ýaşamak ýaly islegler ynsanýetiň elmydama arzuw edip gelýän arzuwlary. Ynsan şol arzuwlara ýetmek üçin, ençeme şady-horramlyklaryň, agyr külpetleriň üstünden geçmeli bolýar. Ynha, şu diýseň köp öwrümlü durmuş ýolundan ynsan adyna ysnat getirmän baş alyp çykmak üçin türkmen belent ruh gerek. Şu-da biziň düýp maksadymyz bolsa, biziň millet hökmünde ýaşajak ömrümize-de, bahamyza-da san ýetmez.

Dünýäniň, döwletiň, hojalygyň gurluşyna öz täsirini ýetirýän adamynyň, aňynyň sallançagy bolup duran häsiýetleri bar. Şol häsiýetler, adamynyň ömrüniň möwritlerinde aýdyňlaşdyrylsa, şol häsiýetler aýdyňlaşdyrylan möwritlere laýyk goýulsa oňat bolar. Şeýdilende, adamzady ata, ene, baba, mama, oglan, gyz ýaly düşüňjelere bölmän, umumy ynsanýet gymmatlyklaryna köp üns bermäge mümkinçilik döräär. Bu türkmen ruhunyň agramyny has-da saldamly eder.

Türkmeniň ruhuny gaýtadan galkyndyrmakda garaşsyzlyk, özbaşdaklyk ýaly düşüňjeleri hakyky durmuşa berk aýagyňy diräp, örän içgin hem-de täsirli wagyz etmeli. Sebäbi bu düşüňjelerde adam aňynyň iň progressiw ösüşi ýatyr. Ynsan ruhy ynsanýetiň arasynda hiç mahal günä götermeýär. *Ruh – bigünä* Ynsan dünýäden ötensoň hem, ynsanýet ony Taňra tarap, günäsi ýok diýip ugradýar. Bu ynsanyň yns-jynsdan beýikdiginiň nyşany. Türkmeniň ruhuny belentde gaýym saklajak bolsaň, oňa şahsyýetiň girip-girmezligi hakynda paýhasly pikir edilmegi zerur. Sebäbi şahsyýet ynsan çagasy bolany üçin, onda sogap-da bar, günä-de. Ruh bolsa ynsanýetiň barlygy. Beýik Taňrydan ezil ilimiziň mizemez ruhunyň ebedi gudrat bolup ýaşamagyny dileg edýärim.

Orazberdi ÄREKOW,
kinorežissýor. Filosofiýa